

Драгослав Дедић

Дејан Првуловић

Историјски архив Јагодина

УДК: 930.25:347.183(497.11)

ЗАШТИТА МАТИЧНИХ КЊИГА РОЂЕНИХ, ВЕНЧАНИХ И УМРЛИХ НА ПОДРУЧЈУ СО ЈАГОДИНА

Матичне књиге рођених, венчаних и умрлих (у даљем тексту МК) представљају приватноправну евиденцију о рођеним, венчаним и умрлим особама на матичном подручју, са детаљним описом њихових грађанских стања (Закон о матичним књигама, Сл. Гл. СРС број 15/90). МК је Народна Скупштина РС прогласила и утврдила као културно добро од изузетног значаја за Републику, а сопственик је дужан да чува и одржава културно добро и спроводи мере заштите (Закон о културним добрима, Сл. ГЛ. 71/96).

Могу се поделити на Црквене матичне књиге и Држа вне матичне књиге.¹

Црквене МК обухватају период од 1837. до 1945. године и представљају непроцењиву вредност за проучавање порекла породица, за утврђивање верске и народне припадности, за проучавање миграција становништва и слично. Водили су их, у име државе црквени представници по парохијама, тј. територијалној припадности насеља одређеној цркви. Обавеза вођења МК уведена је у Србији 1837. године, док је 1844. године у Грађанском законнику у параграфу 92 предвиђено је да по венчању дужан је свештеник сваки брак у књиге венчаних увести забележивши име и презиме венчаних, њихових родитеља и кума, њихово стање и место обитавања, дан венчања с додатком који им је брак и са потписом свештеника који их је венчао.

МК рођених садржи податке о датуму рођења и крштења, о имену и полу детета, имену и презимену родитеља, које је дете по реду, да

ли је близанац, ванбрачно, има ли телесне мане. Могу се пронаћи подаци о старости родитеља и занимању оца. У неким случајевима, када се ради о досељеницима, наводи се место одакле потичу.

МК умрлих садржи име и презиме преминулог, занимање, пол, старост, узрок смрти, дан смрти и сахране, место и датум рођења, податке о родитељима, име и звање свештеника који је обред обавио и назив гробља где је извршена сахрана.

Доношењем *Закона о државним матичним књигама* (С.Л. Лист ФНРЈ број 29/46), после Другог светског рата, у целој земљи се уводе Државне матичне књиге које воде искључиво државни органи-матичари. Наглашавамо ово искључиво, јер су неким каснијим *Посебним упутствима* и допунама Закона, црквене МК одузете од црквених представника. Овим Законом се признаје црквеним МК доказна снага јавних исправа о чињеницама уписаним у њима пре ступања на снагу овог закона.

МК рођених, венчаних и умрлих које се налазе на подручју јагодинске општине обухватају период од 1837. године до данас. Током времена многе од њих су уништене или људским фактором или природним непогодама. Поражавајућа је чињеница да се и данас сачуване књиге налазе у катастрофалном лошем стању. Налазе се у скупштинама општина као и у месним канцеларијама матичног подручја, док се један део налази се у Историјском архиву.

Имајући увид у стање МК, степена њихове очуваности и услова у којима се чувају, стање је следеће:

Скупштина Општине Јагодина чува МК за период од 1900. године до данашњих дана. Налазе се у Матичној служби СО, у дрвеном ормару, необезбеђене.² Многе од њих су у врло

¹ Закони који регулишу вођење матичних књига: Грађански законик из 1844. године; Закон о државним МК „Сл. Лист ФНРЈ 29/46“; Закон о изменама и допунама Закона о државним МК „Сл. Лист ФНРЈ 4/49“; Закон о основним подацима за МК „Сл. Лист 8/72“; Правилник о обрасцима и вођењу МК „Сл. Гласник 53/79“; Упутство о вођењу МК „Сл. Гласни СРС 6/80“ и Закон о МК „Сл. Гласник СРС 15/90“.

² Током 2005. године просторије матичне службе су реновиране, тако да су данас МК смештене у металном,

лошем стању, листови су прелепљени, текст је почео да се губи, једва је видљив, итд. Током 1999. године СО је извршила коричење, али је то недовољно да би се МК заштитиле од даљег пропадања. По речима одговорних радника нарочито су страдале МК за новији период (од 1980. године), због лошег квалитета штампања и свакодневног листања.

МК по месним канцеларијама обухватају период од 1860. године до данас и налазе се у врло лошем стању. Смештене су углавном у дрвеним, необезбеђеним ормарима, а по изјавама појединих секретара месних канцеларија услови чувања су врло лоши, чак ужасни. Нарочито лоша ситуација је у Багрдану, Ловцима, Милошеву, Глоговцу, Рибару, Доњем Штипљу, Кочином Селу, Дубоки, Сиоковцу, Глоговцу и Бунару.

На основу Закона о матичним књигама и Закона о културним добрима потребно је:

-да се изврши детаљан попис и утврди конкретно стање МК рођених, венчаних у умрлих које се налазе у СО Јагодина и Месним канцеларијама;

-као вид заштите потребно је да се изнађу и одреде средства за њихово повезивање, конзервацију и рестаурацију. Као додатни вид заштите потребно је да се изврши микрофилмовање и ако је могуће аутоматска обрада података;

-да СО обезбеди минималне услове обезбеђења МК по месним канцеларијама

Историјски архив у Јагодини је 1975. године формирао Збирку Матичних књига рођених, венчаних и умрлих.³ Збирка је отворена, није сређена, али је пописана и груписана по општинама са територије Архива, а у оквиру општина по азбучном реду назива места

обезбеђеном ормару. Истовремено је матична служба добила и умрежене рачунаре, па је у току и аутоматска обрада података рођених, венчаних и умрлих.

³ Матичне књиге су преузете 1968. године од Месне канцеларије у Бунару (улазни инвентар 262), 1970. године од Скупштине општине Свилајнац (улазни инвентар 270) и од Скупштине општине Светозарево (улазни инвентар 291). Водич Историјског архива, Светозарево, 1984, 429. Записник о преузимању МК 02/472/2 од 10. јула 1973. године:

-МК рођених 1837–1899, 27 књига
 -МК венчаних 1837–1894, 9 књига
 -МК умрлих 1837–1902, 24 књига

Матичне књиге рођених, венчаних и умрлих на подручју СО Јагодина

Матичне књиге рођених, венчаних и умрлих које се налазе у Историјском архиву Јагодина

Матично подручје	ГОДИНА			Очуваност	Смештај	Напомена
	МКР	МКВ	МКУ			
Јагодина	1837-1899	1837-1894	1837-1902	средља	У металним полицама у библиотеци архива	Микрофилмоване урађена аутоматска обрада података
Бунар	1872-1900	1872-1913	1872-1913	средња	У металним полицама у библиотеци архива	микрофилмоване урађена аутоматска обрада података

Матичне књиге рођених, венчаних и умрлих које се налазе у СО Јагодине

Матично подручје	ГОДИНЕ			Очуваност	Смештај	Напомена
	МКР	МКВ	МКУ			
Јагодина	1989-2005	1900-2005	1900-2005	Лоша и средња	Дрвени ормар у канцеларији Матичне службе	Јагодинска парохија је до 1945. г обухватала припадајућа села: Буковче, Винорача, Вољавче, Трнава и Рибник Извршено је повезивање
Буковче	1948-1975	1946-1975	1946-1975	добра	исто	
Винорача	1947-1975	1946-1975	1947-1975	добра	исто	
Вољавче	1946-1975	1946-1975	1946-1975	добра	исто	
Трнава	1946-1975	1946-1975	1946-1975	лоша	исто	
Рибник	1946-1970	1957-1975	1957-1975	добра	исто	

*Матичне књиге рођених, венчаних и умрлих које се налазе у
Месним канцеларијама са припадајућим Месним заједницама*

Матично подручје	ГОДИНЕ			Очуваност	Смештај	Напомена
	МКР	МКВ	МКУ			
Багрдан (Доњи Рачник и Горњи Рачник)	1915-2005	1916-2005	1914-2005	У добром стању	Дрвени ормар	За село Врановац: МКР 1916-1933 МКВ 1916-1934 МКУ 1916-1933
Бунар (Белица, Врба, Слатина, Старо Село, Лукар и Шанторовац)	1900-2005	1914-2005	1914-2005	До 1946 у изузетно лошем стању	Дрвени, обезбеђени ормар	-
Главинци (Бресје и Коларе)	1946-2005	1946-2005	1946-2005			
Глоговац (Дражмировац и Мали Поповић)	1860-2005	1860-2005	1860-2005	од 1860 до 1900 у добром стању; неколико књига из XX века у изузетно лошем	Дрвени ормар	Потребна је реконструкција и микрофилмовање
Драгоцвет (Ковачевац, Међуреч и Шуљковац)	1906-2005	1906-2005	1907-2005	добро	Дрвени ормар	3 МКР у врло лошем стању
Драгошевац (Медојевац, Топола и Ивковачки Прњавор)	1946-2005	1946-2005	1946-2005			
Доње Штипље (Горње Штипље, Каленовац, Врановац и Црнче)	1934-2005	1934-2005	1934-2005	поједине књиге су у врло лошем стању	Дрвени ормар	-
Дубока (Добра Вода и Рајкинац)	1935-2005	1935-2005	1936-2005	врло лоше, средње	Дрвени обезбеђени ормар	-
Кончарево (Ракиново)						
Лозовик (Мишевић и Јошанички Прњавор)	1946-2005	1946-2005	1946-2005	средња	Дрвени ормар	МКР реконструисана на основу изјава сведока 1906-1916
Ловци (Стрижило)	1946-2005	1946-2005	1946-2005	средња	Дрвени ормар	Реконструисана МКР 1850-1919
Рибаре	1930-2005	1930-2005	1930-2005	добра	Дрвени обезбеђени ормар	-
Ново Ланиште (Старо Ланиште)						
Мајур	1939-2005	1939-2005	1939-2005	добро	Дрвени ормар	До 1939 МК се налазе у Јовцу
Милошево	1919-2005	1919-2005	1919-2005	добра	дрвени ормар у Месној кацеларији	извршено је корицење
Сиоковац (Деоница)	1901-2005	1921-2005	нема	2 врло лоше, добра	дрвени ормар у Месној кацеларији	МКР 1863-1900 и 1906-1917 реконструисане
Кочино Село	1945-2005	1948-2005	1948-2005	поједине књиге у стању распадања	дрвени ормар у Месној кацеларији	за ранији период МК се налазе у Ланишту

Dragoslav Dedić
Dejan Prvulović
Historical Archives of Jagodina

Summary

**PROTECTION FOR THE MAIN REGISTER BOOKS OF BORN, MARRIED AND
DEAD INHABITANTS ON THE TERRITORY OF JAGODINA COMMUNITY**

The paper points on pressing issues of treatment, saving and protection for the main register books of born, married and dead inhabitants of the whole community of Jagodina. Also, the paper presents detailed description of their condition and status. Mentioned register books were clasified at two groups, by the institutions which made the registers–The Church register books and the State register books. The material of the Church register books covering the period between 1837. and 1945. The State register books covering the period from the end of Second World War till nowadays. The main register books of born, married and dead have the status of *exceptional importance* for cultural legacy of the Republic of Serbia.